

Χρήστος Τσουντας

1857-1934

Ερευνητικό, δημιουργικό και πειθαρχημένο πνεύμα

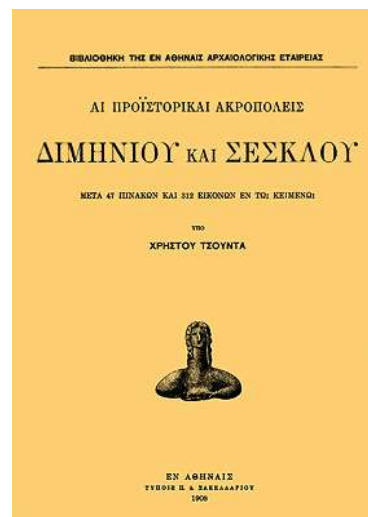
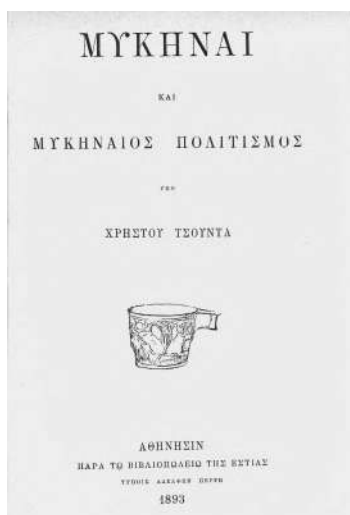
Ο Χρήστος Τσουντας, από τις σπουδαιότερες επιστημονικές φυσιογνωμίες της Ελλάδας, γεννήθηκε το 1857 και μεγάλωσε στη Στενήμαχο της Ανατολικής Ρωμυλίας. Τις εγκύκλιες σπουδές του έκανε στη Στενήμαχο, τη Φιλιππούπολη και την Αθήνα, όπου τελείωσε το Γυμνάσιο. Φοίτησε στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου, δίπλα στον Heinrich Bruhn. Το 1880, σε ηλικία 23 ετών, πήρε τον τίτλο του διδάκτορος από το Πανεπιστήμιο της Ιένας. Όταν επέστρεψε από τη Γερμανία, δίδαξε για έναν χρόνο στα Ζαρίφεια διδασκαλεία στη Φιλιππούπολη.

Το 1882 προσελήφθη στην Αρχαιολογική Εταιρεία και πολύ σύντομα, στις 5 Αυγούστου 1883, διορίστηκε στην Αρχαιολογική Υπηρεσία ως Έφορος των Αρχαιοτήτων στους νομούς Άρτας και την Αιτωλοακαρνανίας. Ποτέ δεν ανέλαβε, όμως, καθήκοντα στις περιοχές αυτές, καθώς παρέμεινε στην Αθήνα, υπηρετώντας το Υπουργείο αλλά και την Εταιρεία (υπό την αιγίδα της οποίας ποτέ δεν σταμάτησε να εργάζεται), σε διάφορες αποστολές ανά την Ελλάδα.

Ο Τσουντας ήταν μεγάλος και συστηματικός ανασκαφέας. Ξεκίνησε το 1882 με την εποπτεία των ανασκαφών του Άγγλου αρχιτέκτονα Francis Penrose στο Ολυμπίο. Ο Παναγιώτης Σταματάκης του ζήτησε να τον συνοδεύσει σε ταξίδι του στη Βοιωτία, όπου η αρχαιοκαπηλία βρισκόταν σε έξαρση, και από τότε ο Τσουντας μαθήτευσε κοντά του. Το 1884 επόπτευσε τις έρευνες στον βυθό του στενού της Σαλαμίνας για την αναζήτηση λειψάνων πλοίων της μεγάλης ναυμαχίας. Συνέχισε το 1886 και 1891 με την ανασκαφή των νεκροταφείων της Ερέτριας, που λεηλατούσαν τότε οι αρχαιοκάπηλοι, και το 1887 με τις έρευνες του στην Τανάγρα.

Ο Χρήστος Τσουντας, υπήρξε πρωτοπόρος στην επιστημονική έρευνα των προϊστορικών πολιτισμών της Ελλάδας. Το 1886 άρχισε τις ανασκαφές του στις Μυκήνες, συνεχίζοντας το έργο του Σλήμαν. Έγραψε ο Χρήστος Καρούζος, «Το ερευνητικό, δημιουργικό αλλά και πειθαρχημένο μυαλό του Τσουντα μπόρεσε να δώσει λύση σε προβλήματα που κανείς ως τότε δεν τα είχε υποψιαστεί και να ολοκληρώσει την εικόνα του Μυκηναϊκού κόσμου». Οι εκεί έρευνες του κράτησαν ως το 1910, ενώ παράλληλα έκανε ως Έφορος ανασκαφές και σε άλλα μέρη, στη Λακωνική το 1890 (τάφος Βαφειού, Αμυκλαίο, Θεράπνες, Αρκίνες, Παληόπυργος), στην Τίρυνθα το 1890-1891 και στον Κάμπο της Λακωνικής επίσης το 1891. Κατά τα έτη 1894-1898, στράφηκε στην έρευνα και μελέτη του κυκλαδικού πολιτισμού, πραγματοποιώντας ανασκαφές στην Αμοργό, στην Πάρο, την Αντίπαρο, στο Δεσποτικό, στη Σύρο και την Σίφνο. Τα επόμενα χρόνια ακολούθησαν οι λαμπρές του έρευνες στη Θεσσαλία, αρχικά με τις ανασκαφές στη Μαρμαριανή το 1899 και στον Βόλο το 1901, και κατόπιν με την ανασκαφή του Σέσκλου το 1901-1903 και του Διμηνίου το 1903. Έτσι, ο Τσουντας, ίδρυσε και θεμελίωσε τη συστηματική αποκάλυψη και μελέτη τριών πολιτισμών της Ελλάδας, του Μυκηναϊκού, του Κυκλαδικού και του Νεολιθικού της Θεσσαλίας. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως σκόπευε να στραφεί στην Κρήτη, όπως φαίνεται από μεγάλη περιοδεία που πραγματοποίησε στο νησί το 1903, προς αναζήτηση κατάλληλου μέρους για ανασκαφή από την Αρχαιολογική Εταιρεία.

Στην Αρχαιολογική Υπηρεσία παρέμεινε έως το 1904 και στη συνέχεια, θυσιάζοντας τη χαρά της επιστημονικής έρευνας, διορίστηκε τακτικός

Ο Χρήστος Τσούντας και τα βιβλία του, «Μυκῆναι και Μυκηναϊκός Πολιτισμός» (1893) και «Αι Προϊστορικοί Ακροπόλεις Διμηνίου και Σέσκλου» (1908).

καθηγητής Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, από το 1904 έως το 1925. Στο διάστημα αυτό σταμάτησε εντελώς τις ανασκαφές και περιόρισε το συγγραφικό του έργο, προκειμένου να προετοιμάζει τα μαθήματά του. Επιτομή της πανεπιστημιακής του διδασκαλίας αποτελεί η «Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Τέχνης», που δημοσιεύθηκε το 1928. Μετά την παραίτησή του από το Πανεπιστήμιο, του αποδόθηκε ο τίτλος του ομότιμου καθηγητή. Για λίγο (10/11-20/12/1926), δίδαξε και στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης. Το 1926 διορίστηκε μέλος της Ακαδημίας Αθηνών. Είχε διατελέσει Γραμματέας και Σύμβουλος της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας και έγινε επίτιμο μέλος της Society for the Promotion of Hellenic Studies στο Λονδίνο.

Ο Τσούντας, απαλλαγμένος από τη μονομέρεια, δημοσίευσε εξαιρετικές μελέτες τόσο για την προϊστορική όσο και για την κλασική αρχαιολογία, την αττική αγγειογραφία, τα ειδώλια της Τανάγρας, τις επιγραφές της Ακροπόλεως, της Ελευσίνας και της Ερέτριας. Από τις πρώτες δημοσιεύσεις του ήταν έκδηλη η διαύγεια του μυαλού του, η κριτική αλλά και η συνθετική του ικανότητα. Ανάμεσα στα κορυφαία έργα του συγκαταλέγεται το *Μυκῆναι καὶ Μυκηναϊκός Πολιτισμός* (1893). Αν και όταν ο Τσούντας έγραψε το βιβλίο του ήταν μόλις 36 ετών, το έργο αυτό θεωρείται σήμερα κλασικό, καθώς αποτέλεσε ουσιαστικά την πρώτη ιστορία του μυκηναϊκού κόσμου, παρουσιάζοντάς τον με τρόπο σαφή σε μία εποχή που η έρευνα ήταν ακόμη σε πρώιμο στάδιο. Θεμελιώδες σύγγραμμά του ήταν επίσης το *Αι Προϊστορικοί Ακροπόλεις Διμηνίου και Σέσκλου* (1908). Και εδώ, όπως και στα *Κυκλαδικά* του (1898, 1899), ο Τσούντας

πρώτα εξέτασε και περιέγραψε λεπτομερώς όλα τα ευρήματα και στη συνέχεια διατύπωσε θεωρίες. Πέρασε τα τελευταία χρόνια της ζωής του αποτραβηγμένος, με τη μελέτη μόνο των αρχαίων κειμένων.

Είναι χαρακτηριστικά τα λόγια του μαθητή του Χρήστου Καρούζου στα 1934: «Μεγάλος νους, ανώτερος άνθρωπος, έσβησε ήσυχα και μακριά από το θόρυβο, που συστηματικά τον απόφυγε σ' όλη του τη ζωή... Με το θάνατο του Χρήστου Τσούντα χάσαμε μια σπάνια ανθρώπινη και επιστημονική συνείδηση».

Σταυρούλα Μασουρίδη
Αρχαιολόγος

Για περισσότερο διάβασμα

- Καρούζος, Χ. (1934) «Χρήστος Τσούντας», Νέα Εστία 180, σ. 564.
 Καρούζου, Σ. (1993) «Χρήστος Τσούντας, ένας ήρωας της αρχαιολογικής έρευνας», Ο Μέντωρ 28 (1993), σ. 178-183.
 Μασουρίδη, Σ. (2013) «1885-1909. Η Υπηρεσία στα χρόνια του Π. Καββαδία. Συστηματική οργάνωση και επιτεύγματα», σ. 30, 31, 32, 91-92, στο: Ιστορίες επί χάρτου. Μορφές και θέματα της Αρχαιολογίας στην Ελλάδα του 19ου αιώνα (επιμ. Ε. Κουντούρη, Σ. Μασουρίδη), Κατάλογος Έκθεσης του Ιστορικού Αρχείου του ΥΠΠΟΑ, Αθήνα, Βιβλιοσυνεργατική.
 Πετράκος, Β. Χ. (2009) «Χρήστος Τσούντας (1857-1934)», Ο Μέντωρ 91 (2009), σ. 6-34.
 Πετράκος, Β. Χ. (2011) Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία. Οι αρχαιολόγοι και οι ανασκαφές (1837-2011), κατάλογος έκθεσης, Αθήνα, Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία, σ. 4, 16, 21, 143-144, φωτ. σ. 52, 66.